

عکس تزیینی است

خانواده ایرانی علاقه‌مند به تعدد فرزند است اگر مشکلاتش حل شود

الزام گذار از اضطراب اجتماعی به امید اجتماعی

دکتر
مehتاب
علی نژاد
جامعه‌شناس

برای پیاده‌روی در جمع زنانی بودم که در پارک بانوان ورزش می‌کردند. یکی از دغدغه‌های اصلی‌شان فرزندآوری بود وقتی می‌گفتند: همسر من بچه می‌خواهد اما من می‌ترسم مغلوب شرایط مالی شویم. هنوز مستأجریم و من هم خانه دارم. حقوق همسر من به‌زحمت تانیمه ماه می‌رسد. بیشتر مواقع قرض بالا می‌آوریم. من بین تعهد نسبت به فرزندآوری برای تأمین نیروی انسانی جامعه، فرزندآوری برای امتداد نسل و نیز نگرانی از نداشتن شرایط مالی مناسب برای تأمین رفاه اولیه و نسبی، به کدام یک باید ارجحیت بدهم؟ هر خانواده باید به چند فرزند فکر کند که در آینده نزدیک، جامعه دچار کمبود نیروی انسانی نشود؟ استیصال در تصمیم‌گیری، تمایل به داشتن فرزند یا ترس از فرزندآوری، نتیجه فشارهای اقتصادی و اجتماعی است که طی دهه اخیر والدین جوان ایرانی به‌ویژه مادران تجربه کرده‌اند. اضطراب‌های اجتماعی که اغلب ریشه‌های اقتصادی دارند و ناشی از کاهش امید اجتماعی و امید به آینده هستند.

فرزندآوری نیازمند آموزش است

انتخاب فرزندآوری به عوامل فردی و اجتماعی بستگی دارد. درباره شرایط فردی، اینکه به‌عنوان والدین برای فرزندآوری آماده باشید، به‌ویژه از لحاظ آموزش دیدن برای پرورش صحیح فرزند که یک مهارت آموختنی است. همان‌طور که

هنگامه

خانواده دوستی در فرهنگ ایرانی

درباره این مسئله که چند فرزند بهتر است و جامعه به چه میزان نیروی انسانی نیاز دارد یا آیا تک‌فرزندان در زندگی احساس تنهایی می‌کنند نمی‌توان جدا از در نظر گرفتن شرایط اجتماعی اندیشید. مطابق پژوهش‌های انجام‌شده در حوزه جمعیت‌شناسی در همه استان‌های کشور، احتمال فرزندآوری یک زن از فرزند اول به فرزند دوم ۹۸ درصد است. این یعنی ۹۸ درصد احتمال دوفرزدی و تمایل به داشتن بیش از یک فرزند در زنان ایرانی وجود دارد. فرهنگ ایرانی نیز فرهنگی خانواده‌دوست است. نتیجه پژوهش و امر فرهنگی اهمیت خانواده در جامعه ایرانی مبین آن است که برای فرزندآوری مسئله تنها تمایل مادران نیست بلکه شرایط اقتصادی مساعد از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

مادر جامعه ایرانی با مشکل جمعیت مواجه نیستیم. آنچه امروزه مسئله‌ساز است به‌چالش کشیده شدن انتخاب فرزندآوری بیشتر به دلیل شرایط اقتصادی نامناسب و نبود امنیت شغلی است. اکنون جامعه ایران از نظر جمعیتی در دوران طلایی خود قرار دارد زیرا هم باروری دارد و هم پنجره جمعیتی آن باز است.

اشتغال نجات‌بخش جمعیت است

یکی از مهم‌ترین و اساسی‌ترین دلایل استیصال والدین به‌ویژه مادران در انتخاب فرزندآوری نامساعد بودن شرایط اقتصادی در نتیجه نبود توجه مسئولان به جمعیت در سن فعالیت است. این سطح از اضطراب اجتماعی و این رویه دوری گزیدن از فرزندآوری یا استیصال در تصمیم‌گیری والدین به‌ویژه مادران متوجه تصمیم‌سازی‌های ناکارآمد سیاست‌گذاران اجتماعی و مدیران اجرایی در زمینه ایجاد رفاه حداقلی و تأمین امنیت شغلی و بهبود شرایط اقتصادی جامعه است. حتی در حالت رشد صفر درصدی، یک دوره توقف چهل ساله لازم است تا جامعه از توقف رشد جمعیت به رشد منفی جمعیت برسد. پس دغدغه کنونی سیاست‌گذاران باید چاره‌جویی برای حل مسائل اقتصادی باشد. پس آنچه هم‌اکنون باید سبب نگرانی باشد استیصال در انتخاب فرزندآوری به دلیل نداشتن شرایط اقتصادی در مراحل گوناگون فرزندآوری از باروری تا تولد و دوره رشد از نوزادی تا بزرگسالی و دستیابی به شغل و درآمد برای حفظ بقا و رفاه نسبی است. با کاهش اضطراب اجتماعی و افزایش امید اجتماعی با ایجاد رفاه حداقلی، زمینه فرزندآوری نیز فراهم خواهد آمد و استیصال مادران در تصمیم‌سازی برای انتخاب از بین خواهد رفت.

دوره طلایی جمعیت را از دست ندهیم

دوره طلایی جمعیتی چه دوره‌ای است؟ دوره‌ای که هر جامعه فقط یک مرتبه آن را تجربه می‌کند و از لحاظ علم جمعیت‌شناسی به دوران «پنجره باز» شناخته می‌شود. معنای پنجره باز چیست؟ هنگامی که ۷۰ درصد جمعیت یک کشور بین پانزده تا شصت و پنج سالگی یعنی سن فعالیت و تنها ۳۰ درصد جمعیت غیرفعال و در سنین کودکی و نوجوانی و سالمندی که فعالیت و درآمدزایی ندارند قرار داشته باشند، به اصطلاح گفته می‌شود پنجره جمعیتی باز است. یعنی یک پنجره و یک موهبت اقتصادی برای یک جامعه باز شده است. کشورهایی نظیر چین و ژاپن در آسیا از دوران طلایی باز بودن پنجره استفاده و با کارآفرینی و اشتغال‌زایی برای جمعیت جوان در سن فعالیت، امید اجتماعی را تقویت کردند. جامعه ایران از سال ۱۳۸۵ وارد دوران پنجره باز شده است. از منظر جمعیت‌شناسی، بهترین جامعه جامعه‌ای است که دوسوم جمعیت آن در سن فعالیت باشند، یعنی شرایط فعلی جامعه ایران. با این حال، از منظر جامعه‌شناسی، زمانی این پنجره باز بهترین جامعه را رقم می‌زند که سیاست‌گذاران و مدیران تمهیدات لازم برای کارآفرینی و تأمین امنیت شغلی این جمعیت را اندیشیده باشند و از ظرفیت آن استفاده کنند.